

Kultura i tehnologija u službi obrazovanja

Sara Barba | 14 rujna, 2026

Veliki intervju s državnim tajnikom Krešimirom Partlom

Može li kultura postati navika, a ne tek povremeni izbor? Upravo to pitanje otvorila je nedavno pokrenuta Kulturna iskaznica, projekt Ministarstva kulture i medija koji želi približiti kulturne sadržaje mladima i potaknuti ih da ih češće konzumiraju.

O tome kako projekt napreduje, koji su mu ciljevi i kakav utjecaj može imati na obrazovanje, razvoj kulturnih navika i publike razgovarali smo s državnim tajnikom Krešimirom Partlom. U razgovoru smo se dotaknuli i šire uloge Ministarstva kulture i medija u razvoju publike, važnosti nastavnika u poticanju učenika na posjećivanje kulturnih događanja te mjesta koje umjetna inteligencija zauzima u kulturi i obrazovanju.

Za početak, možete li se predstaviti našim čitateljima i ukratko pojasniti svoju ulogu u Ministarstvu kulture i medija?

Državni sam tajnik u Ministarstvu kulture zadužen za kulturne i kreativne industrije, i medije.

Prije svega naglasio bih da postoje dva segmenta unutar djelokruga kulturnih i kreativnih industrija, jedan koji je važan za nacionalni kulturni identitet i Ministarstvo kulture ga financira zato što tržišno ne bi mogao opstati. Recimo, primjer je poezija naše velike pjesnikinje Vesne Parun, kada Ministarstvo kulture to ne bi financiralo, teško bi se prodao toliki broj primjeraka njezine knjige da nakladnik vrati uloženo sredstva. Tržišno takav sadržaj ne može opstati jer nema dovoljno velike potražnje ali kako se radi o kapitalnim dijelima važno je da zbirka poezije bude otisnuta i dostupna. Tu se, dakle, pojavljuje Ministarstvo kulture. Slično je i s izložbama i kazalištima. Kad Ministarstvo kulture ne bi financiralo HNK u Zagrebu, karta za predstavu bi koštala toliko da si ju gotovo nitko ne bi mogao priuštiti. Visoku cijenu karte bi bilo potrebno naplaćivati da se omogući održavanje tako velikog sustava. Državna subvencija zapravo omogućuje građanima da kartu kupe po pristupačnoj cijeni.

Drugi segment kulture funkcionira na tržištu i djelomično je samodostatan. Nakladnik koji tiska novu knjigu Jo Nesbøa zna da će prodati dovoljan broj primjeraka kako bi vratio uloženo, odnosno sredstva koja je platio za prava, prijevod, tisak i distribuciju. Slično je i s kinima. Postoji hrvatski film koji se u gotovo većinski financira od strane države i postoji komercijalnog filma koji vraća novac putem box officea, odnosno prodaje ulaznica.

To su ta dva segmenta.

Svoju ulogu u Ministarstvu kulture i medija vidim i kroz to da ljudima približimo kulturu koju inače ne konzumiraju. Imamo jedan dio koji pripada elitnoj kulturi — govorim o kazalištima, baletnim i opernim izvedbama, poeziji, prozi i esejistici — a tek uski krug to redovito prati. Potrebno je raditi na sustavnom približavanju kulturnih programa publici.

Jednako kao što djeci na početku djeci čitate Gregov Dnevnik ili kapetana Gačešu, a ne Hamleta. Treba ih postupno uvoditi u čitanje, pa tako i postupno u kulturu općenito. Potrebno je približavati sadržaj široj publici. Upravo na tom tragu osmislili smo projekt Kulturne iskaznice.

Slika 1. Državni tajnik Krešimir Partl (Ministarstvo kulture i medija)

Koji vam je najdraži oblik umjetnosti i što najviše volite konzumirati — kazalište, film ili nešto treće? *Film. Nekako sam od malena inficiran filmskom umjetnošću, to sam prenio i na jednog od svoja dva sina. Uvijek sam najviše uživao u filmu, ne zanemarujući naravno ostale aspekte, ali to je nešto što najviše konzumiram.*

Kulturna iskaznica – kako ste došli na tu ideju? Znamo da postoje slični projekti u nekim europskim državama. Možemo li za Kulturnu iskaznicu reći da je preuzimanje primjera dobre prakse?

O Kulturnoj iskaznici u Ministarstvu razmišljamo već jako dugo. Ona je zapravo logičan nastavak strategije razvoja publike koju smo intenzivirali još 2016. i 2017. godine kroz programe poput Ruksaka (punog) kulture, ali i kroz redovite natječaje na koje se pružatelji kulturnih sadržaja javljaju s projektima za privlačenje novih posjetitelja. Slični modeli već postoje u Europskoj uniji, a nama je kao primarni uzor poslužio francuski model.

Potreba za ovakvom mjerom proizašla je iz istraživanja koja pokazuju da mladi u određenoj dobi naglo gube interes za kulturu. Dok su u osnovnoj školi njihove navike izravno vezane uz angažman roditelja, nastavnika i samih škola, pri kraju srednje škole situacija se mijenja. Postajući punoljetni, oni počinju samostalno odlučivati o tome kamo će izaći, što će pogledati i koju će knjigu kupiti.

Prije samog lansiranja Kulturne iskaznice, na projektu smo intenzivno radili nešto više od godinu dana. Proces je bio iznimno zahtjevan jer je trebalo stvoriti brojne tehničke preduvjete. Željeli smo sustav koji je vizualno atraktivan, vrlo jednostavan i prilagođen korisnicima, odnosno generaciji osamnaestogodišnjaka koja je odrasla s pametnim telefonima u rukama. Najveći izazov bio je tehnički uvezati sve aktere u realnom vremenu: pružatelje usluga poput kina, FINA-u koja operativno vodi financijske transakcije, nas u Ministarstvu koji osiguravamo plaćanje te, na koncu, samog korisnika na blagajni. Razvoj tog sustava bio je sve samo ne lagan posao.

Ideja je bila motivirati osamnaestogodišnjake osiguravanjem sredstava i jednostavnog digitalnog sustava, ali i potaknuti onaj važan sociološki segment – izlaska iz kuće i druženje. Danas je općenito poznat problem apatije mladih i njihova prekomjerna vezanost uz ekrane. Ovim projektom želimo utjecati upravo na to: u kino se u pravilu ide u društvu, a nakon pročitane knjige javlja se želja za

raspravom. Sve ih, dakle, upućuje na to da podijele proživljeno iskustvo. Što se tiče budućnosti, sustav smo od početka dizajnirali da bude maksimalno fleksibilan i modularan. Postoji mnogo varijanti kako ovaj projekt može evoluirati. Primjerice, lako ga možemo modificirati tako da već u nekoj od idućih godina obuhvatimo i šesnaestogodišnjake. Štoviše, razgovarali smo čak i o umirovljenicima koji također žele uživati u kulturi, ali su u tome spriječeni zbog financijskih ili nekih drugih prepreka.

S druge strane, izuzetno nam je važno kroz ovaj projekt graditi tolerantnije društvo, sposobno kritički promišljati o onome što vide, čuju i pročitaju, a kultura je za to najbolji medij. Film, predstava ili knjiga mogu poslužiti kao puka razonoda, no oni vrlo često problematiziraju teme koji nam otvaraju nove perspektive i nude priliku da preispitamo te promijenimo vlastite stavove.

Već smo se dotaknuli te teme, no zašto je fokus stavljen upravo na mlade koji navršavaju 18 godina? Radi li se o strateškom pokušaju da uhvatite mlade u ključnom prijelaznom trenutku – onom kada polako izlaze iz sustava formalnog obrazovanja?

Za osamnaestogodišnjake smo se odlučili prvenstveno zbog punoljetnosti. U toj dobi postaju pravno odgovorni, odnosno postaju osobe koja trebaju polako graditi svoju samostalnost.

Htjeli smo stvoriti sustav koji je maksimalno otvoren, kako bi mladi sami mogli odlučiti što žele i na koji način. Zato smo otvorili vrata svim kulturnim sadržajima i nismo se ograničavali isključivo na europsku ili hrvatsku sadržaje.

Što se tiče nastavka projekta, odmah nakon kick-offa razgovarali smo o mogućnosti da korisnici ne izgube Kulturnu iskaznicu nakon što navršše 19 godina. Razmatramo razvoj sustava u kojem bi oni sami mogli nadoplaćivati sredstva na iskaznicu, a u dogovoru s pružateljima usluga zadržali bi određene povlastice i popuste.

Zašto je to bitno? Na taj način bismo u sustavu svake godine trajno zadržali između 37.000 i 40.000 mladih ljudi. Sustav, naime, ne nudi samo trenutačnu pogodnost trošenja 100 eura, već funkcionira i kao centralni pregled svih kulturnih događanja. Kroz takav model, možda na jedan utopistički način, doista možemo promijeniti paradigmu u hrvatskom društvu i učiniti da kultura postane nešto što je mladima izuzetno interesantno.

Spomenuli ste oživljavanje same kulturne scene, pa biste li rekli da je primarni cilj ovog projekta ipak usmjeren na mlade i izgradnju njihovih kulturnih navika, ili je naglasak na izravnom financijskom ulaganju u domaći kulturni sektor i pružatelje usluga?

Ministarstvo kulture i medija od svog se osnutka bavi upravo financiranjem i ulaganjem u kulturu. Kontinuirano financiramo kazališta, muzeje, arhive, obnovu kulturne baštine, film, glazbu, ples, likovne umjetnosti – dakle, sve segmente kulture. Međutim, ovim projektom htjeli smo napraviti iskorak. Sredstva nikada nisu dovoljna, a tko god misli da novac rješava sve, vara se. Ono što mi doista želimo jest – publika. Publike u Hrvatskoj ima, kazališta su puna. Primjerice, ako danas pokušate kupiti kartu za HNK2 za neke ćete se predstave morati strpjeti možda čak i do iduće sezone. Dakle, interes i velika želja postoje.

No, ono što smo uočili kao ključan problem jest da su generacije koje redovito odlaze u kazalište ne pripadaju mlađoj generaciji; mladih je ljudi premalo. U ovom poslu morate točno znati kojoj se publici obraćate. Na našoj tiskovnoj konferenciji, kada smo predstavili projekt Kulturne iskaznice, okupilo se jako puno učenika. Ti osamnaestogodišnjaci su vodili iznimno zanimljivu panel-diskusiju, ali oni su zapravo već 'inficirani' kulturom. Naša stvarna ciljana skupina su oni drugi – oni koji još uvijek nisu dio te priče. Želimo doprijeti do mladih koji uopće ne idu u kino ili kazalište i koji ne kupuju knjige, naravno, ne zanemarujući pritom ove koji to već čine i za koje želimo da nastave s tim navikama.

Cijeli naš dosadašnji proračun povijesno je vezan uz ulaganje u umjetnike i kulturnu infrastrukturu. Ovo je prvi projekt u kojem sredstva izravno ulažemo u one za koje želimo da tu kulturu konzumiraju – a to su u ovom slučaju naši osamnaestogodišnjaci.

Na koji će se način pratiti učinci ovog projekta i kako ćete u konačnici znati da je Kulturna iskaznica ispunila svoju svrhu i ostvarila sve strateške ciljeve koje ste naveli?

S FINA-om smo odmah na početku ugovorili precizan model praćenja. Na kraju projekta dobit ćemo kompletnu analitiku o tome što se i gdje kupovalo – u kojem gradu ili mjestu, u kojem točno kinu ili knjižari te o kojim se konkretnim naslovima i sadržajima radilo. Na temelju tih podataka moći ćemo

izraditi dubinsku analizu koja će nam jasno pokazati gdje se eventualno nalaze neuralgične točke u Hrvatskoj koje u budućnosti treba dodatno poduprijeti.

Kada je sustav pušten u rad, namjerno nismo odmah izlazili u javnost s tom informacijom jer smo službeno tiskovnu konferenciju planirali nekoliko dana nakon. Međutim, i prije samog predstavljanja projekta javnosti, jedan je osamnaestogodišnjak ili osamnaestogodišnjakinja uspio kupiti knjigu. Netko je doslovno pratio i čekao da sustav proradi kako bi odmah obavio kupnju. Želja i interes među mladima definitivno postoje, a mi vjerujemo da ćemo ih ovime dodatno potaknuti. U ovoj je fazi ključno da se osigurana sredstva u potpunosti iskoriste.

Što će se dogoditi u situacijama kada korisnici ne potroše cijeli iznos – primjerice, ako im na iskaznici ostane samo jedan ili dva eura?

Neće se dogoditi ništa dramatično jer realno nismo vezani uz fiskalnu godinu. Kulturna iskaznica vrijedi točno godinu dana – od trenutka kada korisnik napuni 18 godina pa sve do njegovog 19. rođendana. To znači da će se sredstva za mlade rođene, primjerice, u prosincu, automatski prebaciti i trošiti u idućoj kalendarskoj godini.

Mislili smo i na tu pojedinost - što će se dogoditi ako im ostane dva eura na Kulturnoj iskaznici. Jedan ili dva eura ne znače mnogo za pojedinca, ali ako 40 tisuća korisnika ostavi takav ostatak, dolazimo do ozbiljne cifre od oko 80 tisuća eura neiskorištenog novca za kulturu. Zato smo omogućili sustav nadoplate: ako korisnik želi kupiti nešto skuplje od trenutnog stanja na kartici, može sam uplatiti razliku i tako iskoristiti državni vaučer do zadnjeg centa.

Činjenica je da smo zbog tehničkih usklađenja malo kasnili s lansiranjem. Planirali smo krenuti oko 1. travnja, no kako nismo uspjeli ranije posložiti sve kompleksne preduvjete, projekt je startao u svibnju. Svjesni smo da je to palo u prilično nezgodan tjedan kada je završavala nastava i kada su u tijeku intenzivne pripreme za državnu maturu, pa maturanti trenutno imaju druge prioritete. Zato planiramo još nekoliko blokova kampanje. Izuzetno smo zahvalni CARNET-u koji nam je pomogao da kroz e-Dnevnik plasiramo prvu obavijest, jer se to pokazalo kao najbolja metoda za trenutačni obuhvat svih 40 tisuća učenika i njihovih roditelja. Istu stvar planiramo ponoviti čim prođe matura kako bismo ih ponovno podsjetili.

Ono što će sigurno potaknuti potrošnju u predstojećim mjesecima jest činjenica da se knjige mogu kupovati bez ikakvih žanrovskih ograničenja. Očekujemo da će mnogi maturanti, nakon što upišu fakultete, iskoristiti Kulturnu iskaznicu za kupnju stručne literature koja im je potrebna za studij.

Na panelu tijekom naše tiskovne konferencije jedan je mladić iskreno priznao da mu je najveći problem nedostatak informacija jer mu ne pada na pamet posjećivati službene web stranice institucija, poput recimo HNK-a. Meni je to nezamislivo – ako me nešto zanima, otići ću na stranicu kazališta i provjeriti repertoar. Njima je takav način traženja potpuno odbojan. Upravo zato je Kulturna iskaznica osmišljena kao mobilna aplikacija; ona im na jednom mjestu, unutar njihovog prirodnog digitalnog okruženja, približava aktualne izložbe, predstave, filmove i književne novitete, omogućujući im da lakše i brže izaberu ono što vole.

Nadovezala bih se na suradnju s CARNET-om; obavijesti unutar e-Dnevnika stižu i roditeljima. Kako ste procijenili da postoji potreba za uključivanjem roditelja? Je li ideja da roditelji u ovom slučaju odigraju ulogu dodatnog motivatora?

Tako je, prvenstveno smo htjeli da roditelji budu detaljno upoznati s pokretanjem ovog projekta i opcijama koje se mladima nude. E-dnevnik se pokazao kao savršen kanal jer svaka nova notifikacija odmah privlači pažnju učenika – uvijek postoji ono iščekivanje je li upisana nova ocjena ili se dogodilo nešto važno u školi. Na taj način osiguravamo da informacija sigurno dođe do korisnika, ali i da njezino rješenje dobije znatno širi odjek unutar obitelji.

Računamo na to da dio mladih jednostavno nema naviku odlaska u kazališta, kina ili kupnje knjiga, pa u tom trenutku roditelj može uskočiti s poticajem: "Gledaj, kad već imaš tih 100 eura, zašto ne bi izabrao neki dobar film ili predstavu?". S druge strane, to rješava i vrlo praktične situacije. Kada dijete idući put zatraži novac za kino, roditelj ima legitiman argument i može reći: "Ovaj put ti neću dati džeparac jer na svojoj Kulturnoj iskaznici imaš namjenska sredstva, iskoristi ih." Uvjereni smo da je ovakvo dvostruko informiranje – i učenika i roditelja – najbolji način da projekt zaživi u praksi.

Vratimo se na trenutak na same preporuke unutar aplikacije i tehnologiju. Možemo li u budućim fazama razvoja projekta očekivati integraciju pametnih preporuka temeljenih na umjetnoj

inteligenciji? Primjerice, da sustav učenicima sam sugerira predstave koje tematiziraju njihovu trenutnu lektiru ili događanja koja su izravno povezana sa školskim programom?

O konkretnoj primjeni umjetne inteligencije unutar Kulturne iskaznice u ovoj fazi još nismo razmišljali. Ono što smo već sada implementirali jest napredni sustav filtriranja prema lokaciji. Korisnici u aplikaciji mogu unijeti svoje mjesto stanovanja, nakon čega im sustav automatski prioritetno prikazuje sadržaje u njihovom gradu ili županiji. Željeli smo maksimalno pojednostaviti stvar – ako netko, primjerice, živi u Slavonskom Brodu, jednim klikom može vidjeti sve što se nudi na području Brodsko-posavske županije.

Sljedeće godine nastavljamo s projektom, no s jednom velikom prednošću: krećemo odmah u siječnju. To znači da će nova generacija osamnaestogodišnjaka u trenutku aktivacije još mjesecima biti u školskim klupama. Zato već sada upućujem otvoren poziv svim srednjoškolskim profesorima da maksimalno iskoriste Kulturnu iskaznicu. Često zaboravljamo da u Hrvatskoj ima roditelja slabije platežne moći kojima izdvajanje 10 ili 20 eura za kazališnu ulaznicu, uz troškove prijevoza, predstavlja ozbiljan financijski problem. Kulturna iskaznica taj problem u potpunosti uklanja. Profesori hrvatskog jezika, likovne i glazbene umjetnosti sada imaju idealnu priliku da učenike organizirano odvedu na izložbe, predstave ili koncerte, bez opterećivanja obiteljskog budžeta. To je neprocjenjivo, posebice za umjetnički nadarenu djecu. Velika je razlika kada ono o čemu uče u teoriji mogu doživjeti i vidjeti uživo, umjesto da o tome samo čitaju iz udžbenika.

Kako vidite ulogu nastavnika u kontekstu iskaznice? Nastavno na to što ste rekli da i njima Kulturna iskaznica može biti olakšavajući faktor u kontekstu da mogu s učenicima ići na predstave i druga kulturna događanja, postoji li neka ideja kako ih potaknuti da preko Kulturne iskaznice konzumiraju sadržaje koji su izravno povezani sa školskim kurikulumom?

To je svakako opcija, no ako se danas odlučite baviti trčanjem, ne možete odmah trčati maraton jer to nećete moći izdržati – morate krenuti polako. Slično je i s izgradnjom kulturnih navika. Smatram da je u ovoj fazi bilo kakav odlazak u kino ili kupnja bilo koje knjige apsolutno pozitivan korak jer se time stvara kontinuitet. Kada jednom usvojite rutinu odlaska na kulturna događanja, ona s vama ostaje dugoročno.

Naravno, intenzivno razmišljamo o tome kako mlade usmjeriti prema specifičnim, deficitarnim kulturnim djelatnostima. To se izravno nadovezuje na ideju o zadržavanju iskaznice nakon 19. godine. Taj nam model otvara prostor za ciljane kampanje: primjerice, da u Mjesecu hrvatskog filma korisnicima namjenski dodijelimo iznos isključivo za domaću kinematografiju, u Mjesecu knjige za književnost, ili da sredstva usmjerimo na određena gostovanja u kazalištima.

*Kada je riječ o glazbi, u ovom trenutku u sustav su uključeni samo klasika i jazz. Razlog je jednostavan – pop i rock koncerti već su sada izvrsno posjećeni i na tom tržištu trenutno nema potrebe za državnim intervencijama. S druge strane, pokrenuli smo projekt **Ajmo** kroz koji, u suradnji s Uredom za izvoz glazbe potičemo decentralizaciju kulturne ponude i razvoj publike kroz poticanje domaće klupske i koncertne scene izvan Zagreba. Time pomažemo lokalnim samoupravama u organizaciji kvalitetnih programa te aktivno odgajamo generaciju koja će prepoznati i razvijati i druge glazbene pravce izvan mainstream pop kulture.*

Koliko je prijava pružatelja usluga do sada zaprimljeno i smatrate li da će ponuda biti dovoljno široka kako bi mladi iz svih dijelova Hrvatske – a ne samo iz velikih urbanih središta – imali ravnopravan izbor?

*U sustav se do sada prijavilo ukupno 84 pružatelja usluga. Važno je naglasiti da je ovdje riječ o pravnim subjektima, što ne oslikava stvaran broj fizičkih lokacija. Primjerice, CineStar je jedan subjekt, ali nalazi se na više lokacija i ima više od 100 kino dvorana. Slično je i s velikim nakladnicima poput Znanja, Mozaika, Profila ili Školske knjige koji imaju razgranatu mrežu knjižara. Kako bi cijeli sustav funkcionirao na terenu, ti akteri moraju tehnički aktivirati svako pojedino prodajno mjesto. **Budući da to još nisu učinili svi, koristim i ovu priliku da ih pozovem da taj proces privedu kraju.***

Kada smo dizajnirali projekt, geografska disperzija bila nam je u prvom planu. Za mlade koji žive u sredinama bez fizičkih knjižara omogućili smo opciju online kupovine knjiga, pri čemu se dostava također može platiti Kulturnom iskaznicom. Isto tako, u sustav smo integrirali i specijalizirane agencije za prodaju ulaznica. Ako netko iz Rijeke želi posjetiti Dubrovačke ljetne igre, logično je da

ulaznicu mora moći kupiti unaprijed online, a ne putovati u Dubrovnik dva mjeseca ranije samo kako bi obavio kupnju na blagajni.

U Upisnik nam se javio iznimno velik broj raznovrsnih aktera – od pučkih otvorenih učilišta do nezavisnih kina i muzeja. Čvrsto vjerujem da će mladi u gotovo svakom gradu i županiji imati konkretnu priliku za iskorištavanje svojih vaučera. A tamo gdje fizička infrastruktura zakaže, digitalni ekosustav kroz webshopove i online platforme osigurat će da nitko ne ostane zakinut.

Omogućili ste i preuzimanje fizičkog barkoda u poslovnica FINE. Zbog čega ste se odlučili na taj korak?

Tako je, do sada je u poslovnica preuzeto 30 takvih fizičkih barkodova. Osobno sam inzistirao na tome da se otvori ta mogućnost jer smatram da država, kada uvodi nove javne usluge, ne smije podrazumijevati da svaki građanin nužno mora posjedovati pametni telefon. Iako svjesni činjenice da današnji osamnaestogodišnjaci uglavnom ne funkcioniraju bez mobitela, uvijek postoji mogućnost da ga netko iz bilo kojeg razloga nema ili ga ne želi koristiti. Kako bismo osigurali potpunu inkluzivnost i jednaka prava za sve mlade, u suradnji s FINA-om ponudili smo ovu alternativu i drago mi je što vidimo da je i ona pronašla svoje korisnike.

Kakvo je Vaše viđenje utjecaja generativne umjetne inteligencije na kulturni sektor? Smatrate li pojavu ovih alata pozitivnim ili negativnim trendom?

Umjetnu inteligenciju nikako ne mogu smatrati isključivo negativnom pojavom. Ignorirati je bilo bi jednako kao da automobilom jurite 120 na sat prema zidu i zatvorite oči u nadi da će se problem sam riješiti. To je tehnologija koja je stigla, razvija se golemom brzinom i danas je život bez nje moguć jedino ako odlučite živjeti potpuno odsječeni od digitalnog svijeta. U poslu je ona nezaobilazna, pa tako i u kulturi. Osobno ne vjerujem da će UI zamijeniti stvaratelje i umjetnike, ali da će iz temelja promijeniti brojne procese – to je neupitno.

Budući da je Ministarstvo kulture i medija nadležno i za **Zakon o autorskom pravu**, naš je primarni fokus na zaštiti i pravednoj naknadi autorima. Nedavno sam o kreativnom procesu razgovarao s kolegom skladateljem. Rekao je da je činjenica da je tijekom života toliko toga čuo da je nemoguće da neki segment nije podsvjesno uzeo i uklopio u svoj rad. To radi umjetna inteligencija. Kada zatražite da uglazbi vaš tekst ili napravi spot, ona će sve to učiniti na temelju podataka na kojima je trenirana.

Zbog toga smatram da je jedino održivo rješenje što se tiče autora da se zaštite pomoću kolektivnih prava i ostvare naknadu za korištenje svojih djela.

Umjetnici, naravno, imaju zakonsku opciju zabraniti da se njihov rad koristi za treniranje UI modela. No, dugoročni cilj svakog kreativca bit će primanje poštene kompenzacije, baš kao što danas primaju naknade od emitiranja na radiju, televiziji ili streaming platformama. Autori su ti koji stvaraju vrijednost i moraju imati financijsku stabilnost za daljnji rad. Kroz povijest smo imali previše umjetnika koji su umrli u teškoj neimaštini, a postali popularni tek postumno. Ne želimo živjeti u takvom društvu. Velike big tech kompanije ostvaruju goleme zarade upravo na temelju autorskog sadržaja i pravedno je da se dio tog novca vrati onima koji su ga stvorili.

To će se morati zakonski urediti i u sferi umjetne inteligencije. Trošak će vjerojatno snositi onaj tko je sustav razvio i tko ga puni sadržajem. To je jedini način da izbjegnemo lavinu dugotrajnih sudskih sporova. Svjesni smo da korporacije poput Googlea ili Mete imaju golem utjecaj i jake lobiste na svim razinama. Google već godinama plaća astronomske kazne zbog monopola, ali oni taj trošak jednostavno ukalkuliraju u svoj budžet i nastavljaju poslovati kao da se ništa nije dogodilo.

Ipak, uvjeren sam da će se ti odnosi uspješno posložiti, barem na razini Europske unije koja ustrajno inzistira na vladavini prava i zaštiti autora. S druge strane, kada je riječ o samoj primjeni tehnologije, moramo intenzivno raditi na edukaciji i naučiti kako koristiti umjetnu inteligenciju. U suprotnom ćemo postati prespori u odnosu na one koji su te alate već svladali.

Dakle, ako podvučemo crtu, u Ministarstvu kulture i medija ne postoji strah od umjetne inteligencije? Nema straha. Bojati se umjetne inteligencije bilo bi jednako kao da smo se kroz povijest bojali izuma automobila ili bilo kojeg drugog tehnološkog skoka koji je iz temelja promijenio svijet. Ako UI usporedimo s revolucijom koju su donijeli internet tražilice, odnosno da jednim klikom trenutačno dođemo do podatka koji smo dotad morali satima tražiti u stručnim časopisima, knjigama ili kroz konzultacije sa stručnjacima. S umjetnom inteligencijom ta je priča otišla stepenicu više, a ljudi su se

brzo suživjeli s alatima umjetne inteligencije.

Ono što je sada najvažnije, s obzirom na mlađe generacije i obrazovni sustav, jest da se uz medijsku pismenost koju kontinuirano zagovaramo u škole sustavno uvede i edukacija o umjetnoj inteligenciji. Mladi moraju kroz formalno obrazovanje učiti koje su stvarne dobrobiti, a koje opasnosti i loše strane koje mogu proizaći iz njezina korištenja. Tehnologija je tu, ona nigdje neće otići, i naša je zajednička odgovornost ljude pravovremeno i pametno educirati.